

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح جدول حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی
و تعداد نمایندگان آنها»

مقدمه

بر اساس اصل شصت و چهارم (۶۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هر ده سال یک‌بار با در نظر گرفتن عوامل انسانی، جغرافیایی، سیاسی و نظایر آنها حداکثر تا بیست نفر می‌تواند به تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی اضافه شود.

در دوره نهم مجلس شورای اسلامی، در کمیسیون شوراها و امور داخلی طرح اصلاح جدول حوزه‌های انتخابیه به شماره ثبت ۴۳ به تصویب رسید و قرار است در صحن علنی مجلس شورای اسلامی بررسی شود. در عین حال تعداد ۲۸ نفر از نمایندگان، طرحی را بر اساس «پیشنهاد‌های کارشناسی حوزه‌های مختلف و بررسی‌های انجام شده» تهیه کرده‌اند که در ادامه به بررسی این طرح پرداخته می‌شود.

مشخصات طرح

دوره نهم - سال سوم

شماره ثبت:

۵۲۸

بررسی طرح

از مهمترین نکاتی که درباره این طرح می‌توان به آنها اشاره کرد موارد زیر است:

- مشخص نیست آیا مطالعات تئوریک و پشتیبان برای این طرح صورت گرفته است یا خیر؛ زیرا طرح ارائه شده فاقد هرگونه ضمیمه و پیوست مطالعاتی می‌باشد و دقیقاً مشخص نیست که افزایش تعداد نمایندگان حوزه‌های انتخابیه استخراج شده بر چه مبنایی صورت گرفته است.

شماره چاپ:

۱۲۸۸

تاریخ چاپ:

۱۳۹۳/۹/۱۵

- نکته دیگر این است طرح جدید ارائه شده به شماره ثبت ۵۲۸ با اندکی تغییر همان طرحی است که در کارگروه اصلاح جدول حوزه‌های انتخابیه در کمیسیون شوراها در دوره فعلی مجلس شورای اسلامی به شماره ثبت ۴۳ مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در انتظار بررسی در صحن علنی مجلس است. تنها موردی که شامل تغییر شده استان آذربایجان شرقی است. به عبارت بهتر در طرحی که در کمیسیون مورد تأیید قرار گرفت حوزه انتخابیه مراغه و عجب‌شیر مشمول افزایش نماینده در استان آذربایجان شرقی شده این درحالی است که در طرح نمایندگان، حوزه انتخابیه جدیدی متشکل از دو شهرستان آذرشهر و عجب‌شیر ایجاد و یک نماینده به آن اختصاص یافته است.

معاونت پژوهش‌های
سیاسی - حقوقی
دفاتر: مطالعات سیاسی
مطالعات حقوقی

- دلیل دیگری که بر عدم جامع بودن طرح جدید می‌توان ارائه داد این است که در یکی از بندهای به تصویب رسیده سیاست‌های کلی انتخابات مجمع تشخیص مصلحت نظام آمده است: «تعیین حوزه‌های انتخاباتی بر مبنای جمعیت و مقتضیات اجتناب‌ناپذیر به گونه‌ای که حداکثر عدالت انتخاباتی و همچنین شناخت مردم از نامزدها فراهم شود».

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۴۱۱۱

گفتنی است هر چه حوزه‌ها از لحاظ جمعیتی برابر باشند، قدرت مساوی حوزه‌ها را در زمان رأی‌گیری نشان می‌دهد، اما هر چه نسبت جمعیت به نماینده در حوزه‌ها بیشتر باشد، ناعادلانه بودن ترسیم حوزه‌های انتخابیه را بیان می‌کند. ایجاد تناسب صحیح میان کرسی‌های پارلمانی و جمعیت هر حوزه انتخابیه است که می‌تواند پارلمان را آئینه تمام‌نمای افکار عمومی شهروندان یا حداقل نزدیک به تصویر اراده عام جلوه دهد. این امر به آن خاطر است که تمام مردم یک کشور به یک اندازه در انتخاب نمایندگان خود نقش داشته باشند.

تاریخ انتشار:

۱۳۹۳/۱۰/۲۱

در کشور ما برخلاف کشورهای دیگر، اساساً نسبتی مشخص و مصوب بین جمعیت و تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی و نیز قانونی در ارتباط با میزان مجاز انحراف جمعیت حوزه‌های انتخابیه نسبت به تعداد نمایندگان وجود ندارد. به عبارتی مشخص نیست که جمعیت حوزه‌های انتخابیه تا چه میزان از معیار تعیین شده برای داشتن نماینده مجلس، بالاتر یا پایین‌تر نمی‌توانند باشند. اما به‌طور کلی باید گفت براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ جمعیت کل کشور ۷۵,۱۴۹,۶۶۹ نفر است و با توجه به تعداد ۲۹۰ نماینده موجود در مجلس شورای اسلامی، هر ۲۵۹,۱۳۶ نفر جمعیت ایران باید یک نماینده در مجلس شورای اسلامی داشته باشند. حال اگر بر این مبنا به بررسی طرح پیشنهادی پردازیم باید اذعان داشت که در برخی از حوزه‌های انتخابیه پیشنهادی زیر، نسبت به میانگین کشوری، جمعیت کمتری خواهند داشت و به عبارتی بهتر در این حوزه‌های جدید بر مبنای عامل جمعیت عدالت انتخاباتی رعایت نشده است.

جدول نسبت جمعیت حوزه‌های انتخابیه پیشنهادی براساس طرح فعلی

ردیف	استان	حوزه انتخابیه جدید	جمعیت	تعداد نمایندگان	نسبت تعداد نماینده به جمعیت
۱	آذربایجان شرقی	آذرشهر و عجب‌شیر	۱۷۴,۳۲۵	۱	۱۷۴,۳۲۵
۲	اصفهان	کاشان و بخش نیاسر	۳۲۳,۳۷۱	۱	۳۲۳,۳۷۱
		آران و بیدگل	۹۷,۴۰۹	۱	۹۷,۴۰۹
۳	البرز	کرج	۲,۰۲۴,۷۶۵	۳	۶۷۴,۹۲۱
۴	بوشهر	بوشهر	۲۵۸,۹۰۶	۱	۲۵۸,۹۰۶
		گناوه و دیلم	۱۲۲,۰۶۳	۱	۱۲۲,۰۶۳
۵	تهران	شهریار، قدس و ملارد	۱,۲۸۹,۰۹۷	۲	۶۴۴,۵۴۸
۶	چهارمحال و بختیاری	اردل و کیار	۱۱۱,۵۶۱	۱	۱۱۱,۵۶۱
		کوه‌رنگ و فارسان	۱۲۹,۸۵۶	۱	۱۲۹,۸۵۶
۷	خراسان جنوبی	فردوس و سرایان	۷۴,۱۱۹	۱	۷۴,۱۱۹
		طبس و بشرویه	۹۴,۳۴۱	۱	۹۴,۳۴۱
۸	خراسان رضوی	مشهد	۳,۰۶۹,۹۴۱	۶	۵۱۱,۶۵۶
۹	خراسان شمالی	بجنورد	۳۶۵,۸۹۶	۲	۱۸۲,۹۴۸
		مانه، سملقان، جاجرم و گرمه	۱۶۵,۴۴۱	۱	۱۶۵,۴۴۱
۱۰	خوزستان	باغملک و هفتگل	۱۲۹,۸۴۱	۱	۱۲۹,۸۴۱
۱۱	سیستان و بلوچستان	نیک‌شهر و سرباز	۳۷۷,۵۲۰	۱	۳۷۷,۵۲۰
۱۲	فارس	شیراز	۱,۷۰۰,۶۸۷	۵	۳۴۰,۱۳۷
۱۳	قزوین	قزوین، آبیک و البرز	۸۶۳,۸۹۳	۳	۲۸۷,۹۶۴
۱۴	کرمان	کهنوج، منوجان، رودبار جنوب، قلعه گنج و فاریاب	۳۶۶,۰۳۲	۲	۱۸۳,۰۱۶
۱۵	کرمانشاه	کرمانشاه	۱,۰۳۰,۹۷۸	۴	۲۵۷,۷۴۴
۱۶	گلستان	مینودشت و گالیکش	۱۳۵,۶۳۴	۱	۱۳۵,۶۳۴
		کلالة و مراوه تپه	۱۶۶,۲۹۴	۱	۱۶۶,۲۹۴
۱۷	لرستان	سلسله	۷۳,۱۵۴	۱	۷۳,۱۵۴
		دلفان	۱۴۴,۱۶۱	۱	۱۴۴,۱۶۱

ردیف	استان	حوزه انتخابیه جدید	جمعیت	تعداد نمایندگان	نسبت تعداد نماینده به جمعیت
۱۸	هرمزگان	میناب، رودان، جاسک، سیریک و بشاگرد	۴۹۰,۳۲۶	۲	۲۴۵,۱۶۳
۱۹	همدان	بهار	۱۲۳,۸۶۹	۱	۱۲۳,۸۶۹
		کبودرآهنگ	۱۴۳,۱۷۱	۱	۱۴۳,۱۷۱
۲۰	یزد	یزد	۶۱۵,۸۷۴	۲	۳۰۷,۹۳۷

- نکته دیگر این است که در شهرهای بزرگ تعداد کرسی‌های نمایندگی زیاد است و اضافه شدن یک یا دو نماینده مشکل چندانی از آنها را حل نمی‌کند. همچنین حوزه‌های انتخابیه بزرگ بهتر می‌توانند خواسته‌های خود را به مرکز منتقل کنند درحالی که حوزه‌های کوچک معمولاً در حاشیه قرار دارند و ارتباط چندانی با مرکز ندارند. این درحالی است که در طرح اعلام شده برخی شهرهای بزرگ نیز مشمول افزایش نماینده شده‌اند.

- یکی از مسائل مهم در حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی عدم تطبیق برخی حوزه‌ها با تقسیمات کشوری است و بر این اساس لازم است تا محدوده برخی از حوزه‌ها در این زمینه اصلاح و مبادرت به تحدید محدوده‌های آنها کرد. درباره این موارد می‌توان به بخش هوراند در آذربایجان شرقی، بخش قمصر در استان اصفهان، بخش‌های احمدآباد و رضویه در خراسان رضوی، شهرستان فاروج در خراسان شمالی، دهستان‌های بوغداکندی و قلتوق در استان زنجان و بخش‌های فنوج و لاشار و آشار در سیستان و بلوچستان اشاره کرد براساس این:

۱. استان آذربایجان شرقی

- بخش هوراند از لحاظ تقسیمات کشوری جزء شهرستان اهر است، اما از لحاظ حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی در حوزه انتخابیه کلیبر قرار دارد.

۲. استان اصفهان

- بخش قمصر از لحاظ تقسیمات کشوری جزء شهرستان کاشان است، اما از لحاظ حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی در حوزه نطنز قرار دارد.

۳. استان خراسان رضوی

- بخش‌های احمدآباد و رضویه براساس قانون تقسیمات کشوری سال ۱۳۹۰ جزء شهرستان مشهد هستند، اما از لحاظ حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی در حوزه انتخابیه فریمان و سرخس قرار دارند.

۴. استان خراسان شمالی

- شهرستان فاروج از لحاظ تقسیمات کشوری در استان خراسان شمالی است، اما از لحاظ حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی در استان خراسان رضوی قرار دارد.

۵. استان زنجان

- دهستان‌های بوغداکندی و قلتوق از لحاظ تقسیمات کشوری در شهرستان زنجان قرار دارند، اما از لحاظ انتخابات مجلس شورای اسلامی در حوزه انتخابیه ماهنشان و ایجرود قرار دارند.

۶. استان سیستان و بلوچستان

الف) بخش‌های فنوج و لاشار جزء شهرستان نیک‌شهرند، اما از لحاظ حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی در حوزه انتخابیه ایرانشهر، سرباز و دلگان قرار دارند.

ب) بخش آشاز از لحاظ تقسیمات کشوری جزء شهرستان زابلی است، اما از لحاظ حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی در حوزه ایرانشهر و سرباز قرار دارد.

نتیجه‌گیری

– طرح اصلاح جدول حوزه‌های انتخابیه و تعداد نمایندگان آنها، مشخص نیست که از چه مطالعات پشتیبان و تئوریک برخوردار است و به‌طور کلی نتوانسته بر اساس شاخص جمعیتی به توزیع عادلانه و غیرتبعیض‌آمیز ۲۰ نماینده جدید میان حوزه‌های انتخابیه بپردازد.

– ایجاد تناسب صحیح میان کرسی‌های پارلمانی و جمعیت هر حوزه انتخابیه می‌تواند پارلمان را آئینه تمام‌نمای افکار عمومی شهروندان یا حداقل نزدیک به تصویر ارائه عام جلوه دهد. این امر به آن خاطر است که تمام مردم یک کشور به یک اندازه در انتخاب نمایندگان خود نقش داشته باشند. این درحالی است که در طرح جدید، برخی از حوزه‌های انتخابیه نسبت به میانگین کشوری جمعیت کمتری دارند.

– با در نظر گرفتن شاخص جمعیتی صرف، بسیاری از حوزه‌های انتخابیه مشمول گزینه افزایش تعداد نماینده خواهند بود. با توجه به محدود بودن تعداد نمایندگان اضافه شده در هر دوره ده‌ساله و با عنایت به اینکه پس از گذشت حدود ۱۵ سال هنوز افزایش صورت نگرفته است توصیه می‌شود در مواردی که باید بین افزایش یک نماینده به شهرهای بزرگ و شهرهای کوچک انتخاب صورت گیرد، این نماینده با توجه به عوامل نظیر عوامل انسانی، سیاسی، جغرافیایی، قومی و مذهبی بر اساس اولویت‌ها و مطابق اصل شصت و چهارم قانون اساسی، جهت حل مشکلات حوزه‌های کوچک‌تر جمعیتی به آنها اختصاص یابد.

پیشنهاد می‌شود طرح موجود نمایندگان به شماره ثبت ۵۲۸ با توجه به طرح بررسی شده در کمیسیون شوراها و امور

داخلی به شماره ثبت ۴۳ و لایحه دولت و با مد نظر قرار دادن نکات بالا اصلاح شود.

